

А. Прокопенко

**ВІТРАЖНЕ МИСТЕЦТВО:
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ІСТОРІЇ, МУЗЕЄЗНАВСТВА ТА ПАМ'ЯТКОЗНАВСТВА**

А. Prokopenko

**STAINED GLASS ART:
CURRENT PROBLEMS OF HISTORY, MUSEOLOGY AND LANDMARK STUDIES**

Нещодавно, у січні 2023 р., було пошкоджено колекцію унікальних, автентичних вітражів у Київському університеті імені Т. Г. Шевченка, зроблених Ларисою Міщенко (влучив уламок російської ракети). Під час прибирання території вибитим вітражам не надали значення і з іншим склом винесли на смітник, що є сумною, але актуальною проблемою вітражного мистецтва під час війни. В університеті було багато пошкоджень, яким не надали значення — на жаль, ця автентична колекція не стала винятком. Вона була присвячена різним галузям біологічної науки, мала автентичні сюжети, які зображали об'єкти, методи досліджень таких галузей біологічної науки, як зоологія, ботаніка, генетика, репродуктивна біологія. Це унікальний симбіоз кропіткого мистецтва і багатогалузевих наук майже було знищено через необізнаність працівників.

Саме тому ця тема і проблема є актуальною — вона маловивчена, хоча в неї є великий потенціал стати цікавою через низку можливостей додати візуальності вітражам та демонструвати їх зовсім по-різному, надавати різний сенс.

Вітраж — сюжетна декоративна композиція зі скла та інших матеріалів, що пропускають світло.

З вітражним мистецтвом досить сильно пов'язана проблема реконструкції пам'яток: важко зберігати, змінювати будівлі, відновлювати самі вітражі, які піддаються дії часу.

Вітражне мистецтво потребує інновацій, щоб ми могли побачити його і в майбутніх роботах художників та архітекторів.

До попередньої тези та вступу можна віднести питання популяризації музейних заходів, а саме як зробити їх більш доступними та загальними.

Ще постає проблема освіти, а саме історичної. Як зробити її більш зрозумілою, цікавішою для наступних поколінь?

У наш час існує багато не порушених питань і проблем у сфері музеєзнавства, досить часто це пов'язано з проблемами в історичній науці. Наприклад, проблема політизації історії: це відображається у спробах використання історії для політичних цілей, зокрема для створення певної національної ідентичності та виправдання політичних рішень. Це може призводити до спотворення історичних фактів та порушення історичної об'єктивності. Сюди можна віднести політику русифікації, колонізації (оскільки саме з Польщі з'явилися вітражі) протягом багатьох століть.

Проблема політизації тісно пов'язана з колоніальною спадщиною — надбання, яке залишилось від імперських режимів, може бути використане для створення національної ідентичності, проте воно також може бути пов'язаним з історією насильства та знущань. Це створює проблему для збереження цієї спадщини, а також її використання для навчання та розвитку. Наприклад, до цього можна віднести вплив політики, влади європейських країн, їхньої культури, яка власне і вплинула на появу вітражного мистецтва в українських церквах та мистецтві.

Важливим є питання про збереження культурної спадщини: багато історичних та культурних пам'яток нині знаходяться під загрозою знищення або погіршення стану через природні катаклізми, забруднення, знос, неправильне використання, повномасштабне російське вторгнення. Це вимагає відповідних заходів для збереження цих пам'яток для майбутніх поколінь. Зараз існує питання зберігання вітражів, яке було згадано на початку: їх реставрація та зберігання завжди було проблемою, оскільки вони часто зникали безслідно з церков та костелів, і під час війни та ракетних ударів це лише поглиблюється.

Консервація артефактів також є проблемою. Музеї зберігають історичні артефакти, проте їхній стан з часом може погіршуватися. Необхідно розробити нові методи та технології для збереження артефактів і збереження їх від пошкоджень та зносу. Цьому підтвердження — вітражі, крихкі і вибагливі в зберіганні.

Підбиваючи підсумок, можна зазначити, що проблема вітражного мистецтва потребує вивчення та уваги — потрібно дбайливо його зберігати, вивчати, консервувати та правильно за ним доглядати. Це велика культурна спадщина для України, яку не можна загубити, на чому наголосимо окремо. Колекцію вітражів Лариси Міщенко будуть реставрувати, можливо, саме це стане початком для більш детального вивчення, її та вітражів загалом; приверне увагу до такої проблеми, як необізнаність людей, яку може виправити більша доступність історії та музеєзнавства.

В. Кащеєва

ОСОБЛИВОСТІ БОЙКІВСЬКОЇ ВИШИВКИ

V. Kashcheieva

PECULIARITIES OF BOIKY EMBROIDERY

Вишивка посідає одне з найважливіших місць в українській культурі. Кожний регіон має унікальні особливості у цьому ремеслі. Але, на жаль, не всі субетноси нашої країни ретельно вивчені і поширені серед українського населення, зокрема бойки. Бойківська вишивка, як і сама їхня культура, не так відома на теренах України, як, наприклад, гуцульська чи лемківська.

Вишивка карпатських регіонів має багато відмінностей від Центральної і Правобережної України, оскільки саме в етносів гірських регіонів найдовше збереглись давньоруські принципи вишивки.

Бойки, на відміну від своїх сусідів, мінімально прикрашали одяг та речі, для них головним була функціональність, а не естетика. Цей народ байдужий до прикрас і яскравих кольорів, бойки живуть своєю працею. Та, незважаючи на це, бойківські жінки вишукано прикрашали одяг, візерунки не повторювались і кожна майстриня привносила щось своє у вишивку, не відходячи від старих канонів.

Вишивка для бойків мала магічний характер, оскільки перш за все прикрашали ті частини, які мали отвори, «щоб через них не проник нечистий дух». Шия, плечі і рукава були обов'язково оздоблені орнаментом, адже повинні були залишатись міцними і захищати своїх власників.

Вишивали різними техніками — «низинкою», «стебнівкою», «подвійним хрестиком», «вирізуванням», «настилуванням», «художньою гладдю». Активно застосовувались з'єднувальні і обметувальні шви.